

Andrii Samoilenko
*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor at the Department
of Business Economics and Entrepreneurship
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Самойленко А.Г.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-639-3-48>

**ACHIEVING THE EFFICIENCY OF AGRIBUSINESS ENTERPRISES
UNDER THE INFLUENCE OF GLOBAL CLIMATE CHANGES
AND THE FACTOR OF PRODUCTION MARKET**

**ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
АГРОБІЗНЕСУ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ
ТА РИНКУ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА**

Ефективність господарської діяльності в аграрному секторі економіки залежить від багатьох факторів виробництва, вартість яких має тенденцію до зростання, а доступність не завжди передбачувана. Глобальні зміни клімату також вимагають поступового посилення уваги до виробничих процесів для підтримки прибуткового виробництва сільсько-господарської продукції. Під впливом сприятливої ринкової кон'юнктури та зусиль підприємців, існують умови ефективного ведення агробізнесу в Україні, але присутні ризики недоотримання планових обсягів виробництва продукції, забезпечення її належної якості, довготривалого зберігання врожаю, безперешкодної реалізації та переробки на існуючих виробничих потужностях.

Наявні науково-практичні досягнення дозволяють сільсько-господарським товаровиробникам впроваджувати дієві рішення для вдосконалення виробничих процесів, догляду за посівами культур і поголів'ям тварин, збору врожаю, отримання готової продукції, її доробки, зберігання і транспортування. Разом із тим, значна частина цих рішень повільно впроваджується у господарську діяльність, що стримує розвиток агробізнесу, або не дозволяє вести його прибутково. Тому проблематика обґрунтування способів досягнення ефективності в підприємствах агробізнесу під впливом глобальних змін клімату та ринку факторів виробництва є актуальною.

Для економіки України агробізнес займає важливе значення, оскільки забезпечує добробут населення, підтримує макроекономічну стабільність і платіжний баланс, сприяє розвитку логістичної інфраструктури, територій в межах та поза межами населених пунктів, підтримує позитивний імідж країни на світових продовольчих ринках, сприяє залученню іноземних інвестицій. В основі агробізнесу знаходяться процеси, які починаються зі створення матеріально-технічної бази, використання її у виробництві та зберіганні сільськогосподарської продукції, а також переробці з подальшою реалізацією споживачам. Такий характер господарської діяльності вказує на залученість значної кількості різних факторів виробництва, серед яких: земля, праця, капітал та підприємницькі якості власників бізнесу.

У процесі досягнення ефективності сільськогосподарського виробництва важливе значення відіграють кліматичні умови. В Україні останні десятиліття характеризуються зростанням середньорічних температур, що призвело до зменшення запасів вологи в ґрунті. У південних і центральних областях спостерігається постійний дефіцит опадів протягом вегетаційного періоду рослин, високі температури атмосферного повітря, зниження родючості ґрунтів, ускладнення умов роботи працівників. Варто відмітити, що негативний вплив на діяльність підприємств агробізнесу може спричинити надмірна кількість опадів, особливо у періоди збирання урожаю. Така ситуація вимагає адаптації управлінських рішень та належної організації ресурсного забезпечення, щоб певним чином нівелювати негативний вплив кліматичних факторів на виробництво продукції рослинництва і тваринництва. Обрана галузева специфіка, напрями вкладання інвестицій і набутий досвід підприємця, вимагають пошуку способів ведення діяльності в умовах дефіциту опадів, усунення інших негативних факторів, пов'язаних із глобальними змінами клімату. Як відзначається у Звіті про кліматичну нерівність за 2025 рік, зміни клімату спричиняють жорсткість погодних умов, їх непередбачуваність. Тому підприємствам агробізнесу складніше адаптувати виробничі процеси задля усунення загроз зниження економічних показників діяльності [1, с. 6]. Це проявляється у пошуку потрібних знань та досвіду власників підприємств агробізнесу, використання стійких до посухи сортів сільськогосподарських культур, утриманні адаптованих до українського клімату порід тварин, залучення потрібної техніки і технологій, поєднання систем живлення і захисту рослин, годівлі тварин, зберіганні виробленої продукції, її переробці та доставці до кінцевих споживачів. Окрему увагу слід звернути на глобальні зміни клімату і локальні погодні катаклізми в окремих країнах, які знижують обсяги постачання товарів і послуг на ринок, ускладнюють їх доставку до місць споживання та є причиною зростання цін. Така ситуація в подальшому погіршує економічну активність у світі.

Господарська діяльність в підприємствах агробізнесу, крім ресурсного забезпечення та його подальшого використання у виробництві, пов'язана із створенням складської та транспортної інфраструктури. Такі заходи дозволяють зменшити залежність від впливу зовнішнього ринкового середовища і реалізовувати продукцію у сприятливі періоди. Окремою сукупністю факторів ефективності агробізнесу є фінансове забезпечення, юридичний супровід процесів, консультування, наукова робота та практична апробація передових досягнень. Можна констатувати, що пошук способів раціонального поєднання землі, праці та капіталу під дією кліматичних чинників вимагає постійної уваги підприємця і суттєво впливає на ефективність діяльності. Зміна цін на основні фактори виробництва, аномальні кліматичні явища, стан економіки розвинутих країн світу, політична і військова боротьба між країнами, інформаційні кампанії глобального характеру, поширення епідемічних хвороб у світі, можуть перерозподіляти структуру світового виробництва і мають суттєве значення на ринки ресурсів та кінцевої продукції.

У періоди відчутного прояву кризових явищ світового масштабу, відбуватиметься зниження економічної активності, ціни на окремі ресурси можуть зростати, а на кінцеву продукцію знижуватимуться. Відповідно, економічна ефективність підприємств агробізнесу не буде високою. Для управлінського апарату поставатимуть непрості завдання, пов'язані із розробкою можливостей збереження трудового колективу, пошуком нових постачальників ресурсів та покупців продукції, поповнення обігових коштів для підтримки платоспроможності, залучення грошових коштів для погашення боргів з метою уникнення загрози банкрутства.

В недавній історії розвитку світової економіки є приклади, коли внаслідок глобальних і локальних кризових явищ у житті суспільства, погіршувалась ефективність бізнесу, окремі підприємства банкрутували, змінювали власників, проводили реорганізацію, застосовували інші способи зміцнення економічного стану. Починаючи з світової фінансово-економічної кризи у 2007 році, яка стала причиною суттєвих змін у світовому економічному устрої, постійно відбувались військові конфлікти, загострювались політичні та інформаційні війни між різними країнами, внаслідок чого спостерігались періоди занепаду і відновлення світової економіки. Роки пандемії Ковід-19 суттєво уповільнили економічну активність підприємств внаслідок скорочення попиту на продукцію, ускладнення процесів її виробництва, доставки до кінцевих споживачів, залучення факторів виробництва на ринку. Наступним фактором погіршення світової економіки після пандемії Ковід-19 можна назвати бойові дії на території України починаючи з 2022 року. Висока частка української сільськогосподарської продукції на світовому споживчому ринку, робить залежними багато країн світу від постачання продовольства. Після початку військової агресії, через порушення

ланцюгів постачання та непередбачуваність майбутнього, у світі відбулось зменшення пропозиції на ринках і зростання цін на певні види продукції. Разом з тим, українські підприємства не мали змоги реалізувати продукцію за світовими цінами, а отже ефективність діяльності знижувалась.

В рамках дослідження впливу ринку факторів виробництва на ефективність діяльності підприємств агробізнесу варто звернути увагу на стан світового економічного розвитку. Так, за даними Міжнародного валютного фонду, щорічне зростання реального ВВП у світі починаючи з 2015 року до 2024 року знаходився в межах 2,5% з тенденцією до зниження [2, с. 3]. На основі даного показника можна припустити, що світова наука і практика знаходиться на такому рівні, за якого існуючі досягнення у поєднанні факторів виробництва вже не дозволяють суттєво нарощувати його продуктивність. Це позначається на ефективності окремих галузей, в тому числі й на сільському господарстві. За прогнозами Світового банку у 2025 році очікується зростання реального ВВП на рівні 2,3%, що буде найменшим значенням з 2008 року. На 2026–2027 роки не прогнозується значне відновлення, існує імовірність подальшого зниження світового виробництва [3, с. 3]. Очевидним є факт, що присутні системні обмеження у досягненні ефективності українських підприємств агробізнесу, зменшити які можливо за рахунок раціонального використання ресурсів, впровадження інноваційних технологій та інструментів, інформатизації бізнесу та моделювання економічних процесів.

Отже, агробізнес відіграє важливе значення в економіці України і значним чином залежить від світового ринку факторів виробництва та глобальних змін клімату. Протягом останніх десятиліть досягнення ефективності діяльності підприємств стало залежати не лише від спроможності залучати необхідні ресурси, але й від інших непередбачуваних процесів у світі. Ведення бізнесу в умовах бойових дій, політичні суперечки між провідними країнами світу, фінансово-економічні кризи, ризики поширення пандемічних хвороб, глобальні зміни клімату та зниження економічної активності країн, чинитиме постійний негативний вплив на підприємства і потребуватиме прийняття нестандартних управлінських рішень.

Література:

1. Climate Inequality Report 2025. URL: https://wid.world/www-site/uploads/2025/10/Climate_Inequality_Report_2025_Final.pdf (дата звернення: 08.11.2025).

2. World Economic Outlook. A Critical Juncture amid Policy Shifts. April 2025. URL: <https://www.imf.org/en/-/media/files/publications/weo/2025/april/english/text.pdf> (дата звернення: 11.11.2025).

3. Global Economic Prospects. A World Bank Group Flagship Report. June 2025. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/0e685254-776a-40cf-b0ac-f329dd182e9b/content> (дата звернення: 09.11.2025).